

La revista

de **medicusmundi** mediterrània

138
TARDOR 2018
CATALÀ

- medicusmundi mediterrània: fusió completa, juntes pel dret a la salut
- I Conferència Internacional de Determinants Socials de la Salut a Maputo i I Mostra de Cinema
- Salut familiar comunitària i intercultural al nord amazònic de Bolívia
- Entrevista a Lidia Serra, la nostra assessora a Quito, Equador
- 12a Mostra de Cinema "Salut, Drets, Acció"
- Mercuri, de la mina al plat
- Xarxes Sanitàries Solidàries a la Comunitat Valenciana
- Construint Salut des de Castelló
- Lleva't la bena

medicusmundi
mediterrània

SUMARI

EDITORIAL: MEDICUSMUNDI
MEDITERRÀNIA: FUSIÓ COMPLETA,
JUNTES PEL DRET A LA SALUT 2

I CONFERÈNCIA INTERNACIONAL DE
DETERMINANTS SOCIALS DE LA SALUT
A MAPUTO I I MOSTRA DE CINEMA .. 4

SALUT FAMILIAR COMUNITÀRIA I
INTERCULTURAL AL NORD
AMAZÒNIC DE BOLÍVIA 6

ENTREVISTA A LIDIA SERRA, LA NOSTRA
ASSESSORA A QUITO, EQUADOR 8

12a MOSTRA DE CINEMA "SALUT,
DRETS, ACCIÓ" 10

MERCURI, DE LA MINA AL PLAT ... 12

XARXES SANITÀRIES SOLIDÀRIES A LA
COMUNITAT VALENCIANA 13

CONSTRUINT SALUT DES DE
CASTELLÓ 14

LLEVA'T LA BENA 15

NÚM. 138 • TARDOR 2018 • CATALÀ

CRÈDITS

COORDINACIÓ, REDACCIÓ
Margarida Garcia Ruiz

COL-LABORACIONS
Lucila Donoso
Gonzalo Pareja
María Angélica Toro Rojas

DISSENY
LUZZATTI

IMPRESSIÓ
Foli Verd

DIPÒSIT LEGAL
B20069-1993

medicusmundi
mediterrània

BARCELONA
C/ Secretari Coloma, 112, 1r
Edifici Pòdium - 08024 Barcelona

CASTELLÓ
C/ Major, 56 - 12001 Castelló

PALMA - MALLORCA
Medicus Mundi Catalunya - Balears
Apartat de Correus 13032 - CP 07013

ALACANT
II-lustre Col·legi Oficial de Metges d'Alacant
Av. Dènia, 47-A - 03013 Alacant

EDITORIAL

MEDICUSMUNDI MEDITERRÀNIA: FUSIÓ COMPLETA, JUNTES PEL DRET A LA SALUT

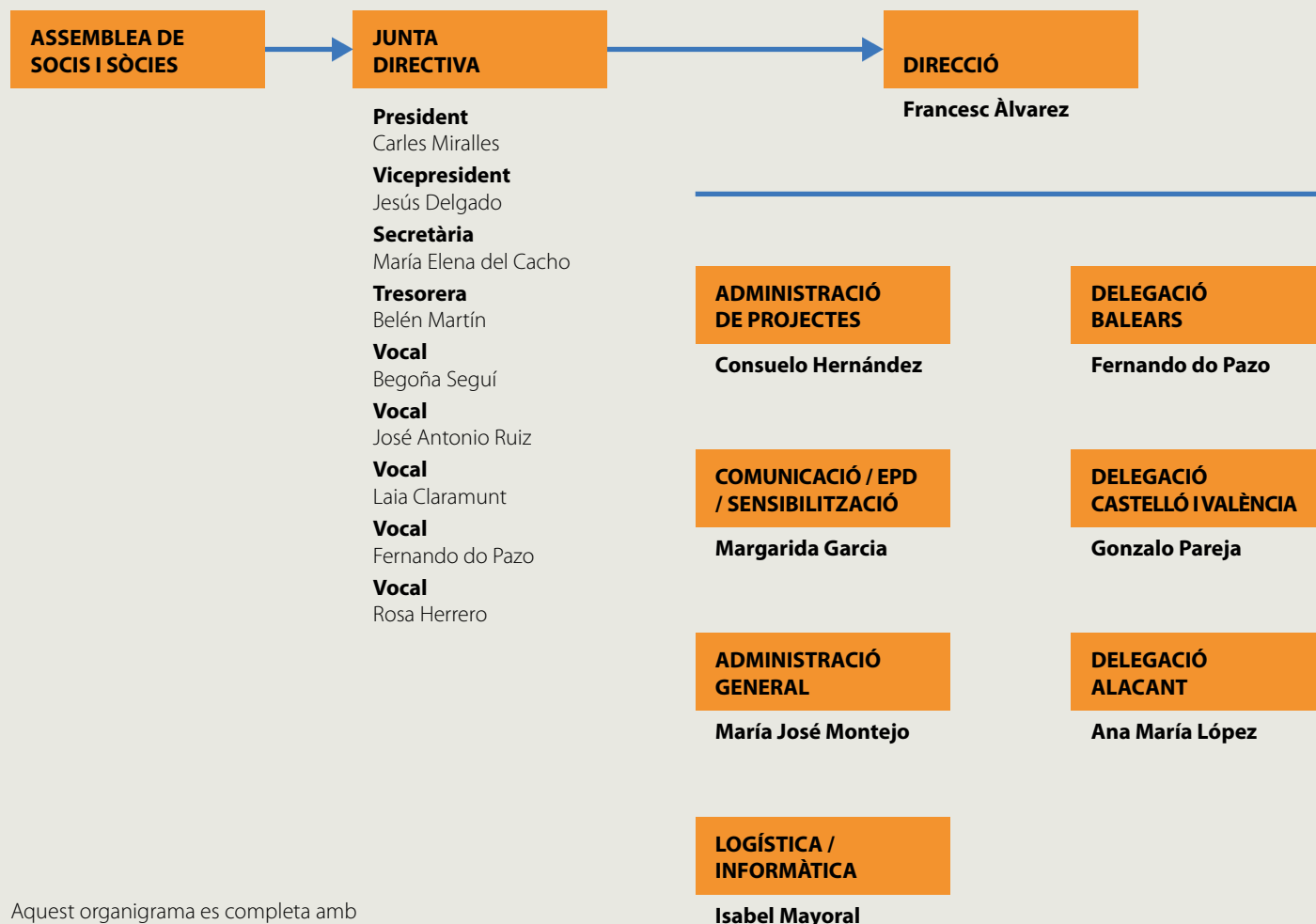
Comencem aquest nou número de la nostra revista donant la benvinguda als socis i sòcies d'Alacant, que des de juliol d'aquest any ja formen part de medicusmundi mediterrània. Després d'anys de treball conjunt, aquest estiu ha acabat el procés de fusió i l'associació medicusmundi CV Alacant ha passat a formar part de medicusmundi mediterrània, culminant així un procés que va arrencar fa quatre anys, el 2014, amb una reunió de les Juntes de les associacions de medicusmundi a Catalunya, Alacant i Castelló per estudiar millors opcions de col·laboració, que podien suposar, en un futur proper fins i tot la fusió.

I així ha estat. EL 2016 va tenir lloc la primera fase d'aquest procés, i les associacions de Catalunya i Castelló es van fusionar creant la nova **medicusmundi mediterrània**, amb la idea de seguir treballant per aconseguir la fusió amb Alacant, que com us dèiem es va produir al mes de juliol, amb l'aprovació per part de les Assemblees d'Alacant i Mediterrània.

Ha estat un procés que ha requerit temps i esforç, i que encara suposarà seguir ajustant aspectes legals, organitzatius i de treball, però que ens està dotant de major estabilitat i eficàcia, sobretot després d'uns anys de crisi econòmica que ha afectat durament al tercer sector i a la cooperació internacional.

medicusmundi mediterrània segueix formant part de la Federació d'Associacions de Medicus Mundi a Espanya (FAMME) i el seu àmbit d'actuació és Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, a més dels països amb els quals col·laborem, actualment Moçambic, Burkina Faso, Bolívia, Equador i els campaments de refugiats sahrauís a Algèria.

Amb la fusió l'organigrama a Catalunya, la Comunitat Valenciana i les Illes Balears és el següent:

Aquest organigrama es completa amb els equips de treball a Moçambic, Burkina Faso, Equador, Bolívia i els campaments de refugiats sahrauís de Tindouf (Algèria).

La seu principal és a Barcelona i comptem amb delegacions a Alacant, Castelló, València i Palma de Mallorca, a més de representants i grups de voluntariat en diverses poblacions.

Amb la culminació d'aquest procés de fusió esperem guanyar en eficiència, suport social, cobertura territorial, accés a finançament i capacitat d'incidència en la societat i les polítiques públiques, especialment, les de salut i cooperació internacional.

Continuem endavant amb força pel dret a la salut de tots i totes!

Moltes gràcies per fer-ho possible.

Carles Miralles Gurí
President de mmmed

I CONFERÈNCIA INTERNACIONAL SOBRE DETERMINANTS SOCIALS DE LA SALUT I I MOSTRA DE CINEMA SOBRE SALUT I DRETS A MAPUTO

Al tancament d'aquesta edició està a punt de celebrar-se a Maputo, Moçambic, del 5 al 7 de desembre, la que serà la primera conferència dedicada a abordar els determinants socials de la salut al país. En aquestes mateixes dates, cada tarda tindrà lloc una sessió de cinefòrum al voltant del dret a la salut.

Volem que Moçambic es converteixi en un país de referència en la defensa de l'Atenció Primària de Salut (APS) i que ho faci amb rigor científic, promovent esdeveniments internacionals de reflexió i debat sobre com millorar l'APS al país.

Els determinants socials de la salut són les circumstàncies en què les persones vivim, creixem i treballem, i que influeixen de manera crucial en la nostra salut i provoquen desigualtats en la manera d'emmalaltir i morir injustes i evitables.

Per què centrem la conferència en els Determinants Socials de la Salut (DSS)?

Perquè els DSS són les circumstàncies en què les persones vivim, creixem i treballem, i que influeixen de manera crucial en la nostra salut. El nivell d'ingressos, l'habitatge, el transport, les condicions de treball (o la falta d'ocupació), l'educació, la desigualtat de gènere, el medi ambient, la integració i participació socials, entre d'altres factors, sense oblidar l'accés a serveis sanitaris i si són o no de qualitat, determinen la nostra salut i provoquen desigualtats en la manera d'emmalaltir i morir injustes i evitables. Des de **medic**mundi diem que la pitjor epidèmia

en salut no és una malaltia, sinó les desigualtats i la pobresa.

Actualment, podem observar iniquitats de salut provocades pels DSS en tots els països del món. Moçambic no és una excepció. Molts dels problemes de salut més rellevants del país estan subjectes a la influència d'aquests determinants. S'estima que el 80% dels determinants de la salut estan de fet fora del sistema sanitari. La distribució desigual de problemes de salut no és un fenomen "aleatori" o "natural", ni simplement el producte de conductes personals poc saludables. Al contrari, és, sobretot, el resultat de la combinació de les polítiques econòmiques i socials desplegadas en un territori o país en concret.

Fins ara, la investigació en salut a Moçambic ha estat gairebé exclusivament biomèdica. No obstant això, entenem que el país s'enfronta a desafiaments que van més enllà d'aquest enfocament, i que no podem millorar la salut individual i col·lectiva sense comprendre millor els determinants que l'afecten.

La pitjor epidèmia en salut no és una malaltia, sinó les desigualtats i la pobresa.

S'estima que el 80% dels determinants de la salut estan fora del sistema sanitari.

És des d'aquesta perspectiva que hem organitzat la conferència. Així, en els dies previs, el 3 i 4 de desembre, s'organitza una formació sobre determinants socials de la salut adreçada al Consell Municipal de Maputo i a la societat civil moçambiquesa, i del 5 al 7 es celebrarà la conferència en què es presentaran un total de vint papers (ponències), seleccionats en els mesos previs pel comitè científic de la confe-

rència, procedents d'institucions com la Universitat de Cape Town a Sud-àfrica, la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, l'Institut d'Estudis Socials i Econòmics de Moçambic, el People's Health Movement, el Consorci per la Malària a Moçambic, Metges sense Fronteres, CIP, Dialagos, entre d'altres.

Les temàtiques se centraran en:

- 1.. Iniquitats en salut
2. Medi ambient i el seu impacte en la salut
3. Atenció Primària de Salut
4. La societat civil i el seu paper en el seguiment de l'aplicació de polítiques de salut integrals que garanteixin el dret a la salut

Paral·lelament a la conferència, les tardes dels dies 5, 6 i 7 de desembre se celebrarà la I Mostra Internacional de Cinema sobre Salut i Drets de Maputo, al Cinema Scala. Després de 12 edicions de la Mostra de Cinema "Salut, Drets, Acció" que celebrem a Barcelona i més recentment també a la Comunitat Valenciana, portarem aquest format d'activitat a Maputo, per seguir debatent sobre el dret a la salut a

través del cinema documental i l'activisme.

La distribució desigual de problemes de salut no és un fenomen "aleatori" o "natural", ni simplement el producte de conductes personals poc saludables. És el resultat de la combinació de les polítiques econòmiques i socials.

Aquestes activitats formen part del programa "Enfortiment, promoció i defensa de l'Atenció Primària de Salut a Moçambic" finançat per l'Agència Espanyola de Cooperació al Desenvolupament (AECID) i compten també amb el suport de la Unió Europea, la Cooperació Suïssa, la Fundació MASC i l'Ajuntament de Barcelona.

Més informació a la web que recull tota la nostra feina a Moçambic www.medicusmundimozambique.org

Margarida Garcia
Comunicació mmed

AL NORD AMAZÒNIC DE BOLÍVIA TREBALLEM PER A QUÈ LES COMUNITATS TINGUIN UN MAJOR CONTROL DE LA SEVA SALUT I DELS DETERMINANTS SOCIALS QUE LA INFLUEIXEN

Amb el projecte “Acompanyament en la implementació de la política de Salut Familiar Comunitària i Intercultural (SAFCI) al municipi de Riberalta” desenvolupem accions intersectorials amb les autoritats locals i les comunitats per apoderar-les i perquè se'ls garanteixin unes millors condicions de vida que minimitzin el risc d'emmalaltir.

la salut¹, que consisteix en una estructura social des de l'àmbit local fins al nacional, amb la formació de Comitès de Salut, que no és res més que la comunitat organitzada per la presa de decisions en planificació, execució, administració i control social en la gestió sanitària.²

El municipi de Riberalta, on **medicus-mundi mediterrània** està present des de fa anys, és un dels municipis amb major densitat de població del nord amazònic de Bolívia, amb més de 90 mil habitants i amb una activitat socioeconòmica basada en l'agricultura d'explotació de productes agroforestals (fusta i ametlla principalment). Una bona part de la seva població es situa en el llindar de la pobresa per la falta de fonts de treball i ingressos bàsics. Els problemes de salut deriven d'aquestes condicions de pobresa, a més d'existir una deficiència en la provisió de serveis bàsics, habitatge, entre d'altres, que contribueixen a incrementar malalties que es poden prevenir. Amb la implementació de la política sanitària SAFCI, l'acció de promoció que es realitza en l'àmbit fami-

liar i comunitari incideix en els factors socials que condicionen la salut, els anomenats determinants socials de la salut. Des d'aquesta estratègia, i amb el suport financer de la Generalitat Valenciana, l'Ajuntament d'Alacant i la Diputació de València, avança des de gener d'aquest any aquest projecte, contribuint a l'enfortiment d'aquesta política, que emfatitza la gestió compartida de la salut com un element clau en la resolució dels problemes.

CONTROL SOCIAL, GOVERNANÇA I CORESPONSABILITAT EN LA SALUT

Dins de la política sanitària boliviana es prioritza la gestió participativa de

1 La gestió participativa de la salut es fa efectiva a través de la planificació, execució-administració, control i seguiment.

Planificació: les comunitats, el sector salut i els sectors relacionats amb la salut participen coresponsablement en la definició i organització d'accions, recursos i responsabilitats que ens portaran a millorar la salut de la població.

Execució – Administració: Sobre la base de les decisions preses, les comunitats i el sector salut dirigeixen l'ús eficient i adequat dels recursos humans, físics i financers.

Seguiment – Avaluació i Control: Es constitueix en un procés continuat de regulació i vigilància de les accions programades segons allò planificat. (Ministeri de Salut, 2010)

2 Guia de Procediment de la Gestió Participativa Municipal de Salut https://www.minsalud.gob.bo/images/Libros/DGPS/PDS/g_dgps_upsims_p382.pdf

CANVIS EN L'ENFOCAMENT DELS PROFESSIONALS DE LA SALUT

Amb la signatura d'un Conveni Interinstitucional entre **medicumsmundi** i la Universitat Autònoma del Beni "José Ballivian", es concreta la realització d'un procés de formació acadèmica a nivell de post-grau dirigit als professionals de salut de la Xarxa Municipal de Riberalta. Es tracta del Diplom en "Models de Salut Integrals i Incloents", que es va iniciar el setembre d'enguany, amb l'objectiu de superar les limitacions de la formació acadèmica tradicional biologicista dels professionals sanitaris perquè assimilin un model de salut incloent, intercultural, familiar i comunitari. Es busca que amplii la mirada més enllà dels aspectes biològics de la malaltia i que es fixin en els determinants socials de la salut, en les relacions socials, econòmiques, polítiques, culturals, tenint en compte les desigualtats i iniquitats socials. El que implica per a aquests professionals una reconstrucció de conceptes i valors i un nou enfocament.

La intervenció de **medicumsmundi**, enfocada a la sostenibilitat de les accions, ha aconseguit la intersectorialitat, un dels principis de la SAFCI, estrenyent llaços i aliances entre els diversos actors del sector educatiu, el govern municipal, institucions vinculades al treball mediambiental, a la producció comunitària, entre d'altres; per unir esforços en la consecució de l'objectiu, que és millorar la resposta del sistema de salut municipal per afavorir estils i condicions de vida saludables que redueixin el risc a emmalaltir, així com la millora dels determinants socials de la salut.

María Ángela Toro Rojas
Coordinadora de mmed a Riberalta

L'estratègia implementada a la zona, ha estat aconseguir que tant les autoritats locals com la comunitat organitzada facin visibles les desigualtats socials que influeixen en les condicions de salut de la població, d'aquesta manera es prepara a dones i homes de comunitats camperoles, indígenes i de l'àrea urbana (titulars de drets), perquè demanin millors condicions; així com es prepara a les autoritats locals i les institucions públiques sanitàries (titulars d'obligacions) perquè la seva oferta, tant en l'atenció sanitària com en relació a les condicions de vida de la població, millori progressivament. És així com es dona la coresponsabilitat en la gestió participativa de la salut que planteja la SAFCI, en establir aliances estratègiques en tots els nivells de decisió, amb l'únic propòsit que tots i totes siguin part de les millores i amb això reduir els riscos associats als determinants socials de la salut.

Amb la intervenció s'emfatitza la importància d'assolir un sistema universal de salut i la gratuïtat de l'atenció sanitària, que a Bolívia continuen estant en discussió.

EDUCACIÓ PER A LA SALUT AMB ELS GRUPS VULNERABLES

En el projecte es treballa amb unes 80 famílies, en aliança amb institucions públiques locals, en la implementació d'horts familiars, xerrades educatives

en alimentació saludable, manipulació d'aliments, etc. Es treballa en unitats educatives amb els estudiants i mestres sobre educació sexual, prevenció de malalties de transmissió sexual (MTS), embaràs en adolescents i en la preparació de les nenes, nens i adolescents perquè puguin participar activament en la defensa dels seus drets. Així mateix, les activitats previstes també contemplen treballar pròximament en l'impacte ambiental, la classificació de deixalles i el tractament de l'aigua per al consum, entre d'altres.

MONITORATGE, SEGUIMENT I CONTROL DE LA SITUACIÓ DE LA SALUT

A la Xarxa Municipal Sanitària de Riberalta les accions busquen enfortir el monitoratge, seguiment i control de la situació de salut de la població, amb el suport en la instal·lació de "sales de situació de salut" en cadascuna de les Unitats Sanitàries que conformen la xarxa. Els professionals sanitaris en conjunt amb els Comitès de Salut, utilitzen aquestes "sales de situació" per analitzar els problemes vinculats als determinants socials de la salut de cada família, monitoritzar grups vulnerables com els infants menors de 5 anys, les persones amb malalties cròniques, etc. garantint un control permanent per a cada cas i seguiment de les famílies en visites que es realitzen al domicili, per fer activitats de promoció que incideixin en la reducció dels riscos d'emmalaltir.

"EL TREBALL AMB CASA MATILDE ÉS UN MODEL PER A ALTRES PAÏSOS"

Entrevista a Lidia Serra, coordinadora dels projectes contra la violència de gènere al sud de Quito de la Fundación Casa de Refugio Matilde i medicusmundi mediterrània.

Formada en Ciències de l'Educació, especialitzada en drets humans i acció social orientada a la transformació de les iniquitats. En els últims deu anys ha coordinat projectes de desenvolupament a Bolívia, Perú i Equador, vinculats a l'accés a l'educació i la participació social.

Des de 2015 la Fundación Casa de Refugio Matilde i **medicusmundi mediterrània** treballen juntes en la prevenció i atenció de la violència de gènere al sud de Quito.

mmmed (en aquell moment Medicus Mundi Catalunya), va començar a Equador treballant a Guaranda, província de Bolívar, el 2012, amb un projecte de prevenció de la violència i promoció dels Drets sexuals i reproductius, executat amb el Fòrum Provincial de la Dona de Bolívar. També, junt amb altres ONGD catalanes i equatorianes, va participar en el Programa Alianzas para Bolívar, de promoció del Desenvolupament local de famílies camperoles.

La feina a Quito quan es va iniciar? Per què s'ha treballat en el tema de la salut, vinculat als drets sexuals i reproductius i en violència de gènere?

A Quito mmmed va començar el 2015. Es va identificar a la Fundación Casa de Refugio Matilde com a possible aliat de treball i, com a aliats estratègics, a la sala de primera acollida de l'Hospital Enrique Garcés i la Xarxa de Prevenció de la Violència Intrafamiliar al sud de Quito, la Rap Vif Sud. Es volia millorar la capacitat dels professionals de la salut per atendre els casos de violència i garantir els drets sexuals i reproductius

de les dones del sud de Quito. Veient la complexitat de la problemàtica de la violència, es van identificar nous projectes centrats en l'atenció i la prevenció de la violència contra les dones.

Com diries que ha estat treballar amb la Fundación Casa de Refugio Matilde tot aquest temps?

Tot l'equip, tant de mmmed com de la Fundación, estem aprenent moltíssim amb aquests projectes. Per mmmed ha estat una àrea de treball bastant nova, i s'ha convertit en un model que s'ha replicat en altres països. Ara s'estan iniciant accions de gènere a Moçambic arran de l'experiència de l'Equador. La problemàtica de la violència a l'Equador és forta, però també hi ha molta experiència, molta qualitat professional i compromís. Per a mmmed em consta que està sent una oportunitat molt interessant i enriquidora, i entenc que a la inversa també.

Aleshores, han treballat la salut, però lligada a la violència de gènere.

Sí, l'objectiu ha estat enfortir a la Fundación i al sistema de salut del sud de Quito, en l'atenció dels casos de violència. Diguem que aquestes són les dues grans àrees que contempla el treball de mmmed a Quito: drets sexuals i reproductius i violència de gènere.

I pel que fa a la violència de gènere, en quin aspecte s'han enfocat els projectes?

En la prevenció i en la millora de l'atenció a les víctimes. És a dir, a superar patrons que reproduïxen violència, treballant amb adolescents en processos educatius i de comunicació. D'altra banda, millorar els serveis que ofereixen el sistema de salut i la resta d'institucions que treballen en violència al sud de Quito, com la Xarxa contra la Violència Intrafamiliar (Rap Vif Sud). Es tracta de millorar les capacitats dels professionals, els mecanismes de coordinació i els instruments de derivació de casos entre les institucions, perquè l'atenció sigui més integral i que les dones víctimes de violència no passin d'institució en institució, i se sentin millor ateses.

Llavors, pots dir que en certa mesura s'ha trobat un nínxol de treball. Es segueixen trobant molts més espais on treballar i temes per abordar?

Sí. Estires d'un fil i t'apareixen un munt de necessitats més. La complexitat de la violència comporta que no puguis anar ràpid, per aprofundir has d'atendre tot el que va sorgint. Per exemple, de sobte vam veure que no hi ha dades específiques sobre violència i d'aquí va sorgir la necessitat d'una investigació que hem incorporat aquest any. Sempre tenim molta cura en que quedin capacitats

instal·lades a les institucions públiques i privades perquè puguin garantir una atenció de qualitat en un futur, sense necessitat de la cooperació internacional.

Això és el que es busca, un procés que no generi dependència sinó autonomia en les institucions?

Exactament. Fins i tot, en els processos de comunicació, no fem directament els materials, sinó que fem processos de reflexió conjunta, per exemple sobre quin material és més necessari publicar perquè després tingui un major impacte. No busquem imprimir una bossa amb el logo i punt. Sinó que el procés mateix de crear els materials sigui un procés de reflexió institucional juntament amb la població.

La idea seria que els actors s'apropiïn i ho incorporin al seu treball?

Això és. Tot parteix de la sensibilització. Això és una cosa que Casa Matilde també defensa: la importància de canviar la mentalitat dels professionals de les institucions perquè realment aquestes persones es tornin sensibles al tema de la violència de gènere i no només participin de l'activitat fredament. Quan es fan formacions, per exemple, no busquem només una transmissió de coneixements, sinó uns espais vivencials de reflexió profunda, que en molts casos suposen superar bloquejos personals.

Ara coordines el projecte "Per una vida lliure de violència al Sud de Quito". Quines són les línies de treball i què es busca?

Aquest projecte és la tercera fase del que venim treballant a Quito mmed i la Fundació i té tres línies de treball: una de comunicació, una altra de formació i sensibilització del personal de salut i les líders dels barris, i una altra d'investigació.

En comunicació quin és l'objectiu principal?

En el primer projecte vam començar amb la sensibilització amb joves i així vam veure la motivació que tenen en temes comunicacionals. Podem dir que

les dues primeres fases es van centrar en què els i les joves desenvolupessin materials de comunicació. I en aquesta tercera fase volem fer més èmfasi en la difusió dels materials i, amb l'experiència dels dos anys anteriors, ajudar a institucions del sud de Quito a dissenyar la seva pròpia línia comunicacional i/o de sensibilització. La idea és ajudar-los a reflexionar sobre si els materials estan sent útils o no, i pensar juntes com podem contribuir a que es faci algun nou material amb molt més sentit i pertinència per a les dones que pateixen violència.

En el tema de formació i sensibilització a professionals?

Això ja es va abordar en les fases anteriors, amb capacitacions a professionals de la salut i l'educació, tant de col·legis com de centres de salut i de l'Hospital Enrique Garcés, en temes de violència, d'atenció a les víctimes i de garantia dels drets sexuals i reproductius. Ens vam adonar que hi ha molta necessitat de formació i que ha de ser un procés constant en la vida del professional. Vam veure que encara hi ha molta debilitat en el coneixement de la norma tècnica d'atenció emesa pel Ministeri. També entenem que és difícil l'assistència a tallers per la falta de temps, però en aquests anys, s'ha contribuït a articular la Xarxa de Salut i descentralitzar els casos que rep l'hospital des dels centres de salut dels barris. Així va sorgir la idea de fer un petit comitè amb persones de l'hospital i d'alguns centres de salut que estiguin ja més sensibilitzades en la matèria, i millorar l'atenció en aliança entre elles. Crear una espècie de xarxa on es donin suport mútuament i on es puguin derivar casos de violència d'una manera més ràpida i efectiva.

Quin seria l'objectiu de la formació amb les líders de barri?

Un component que ens havíem descurat en altres anys és el treball amb les dones directament als barris. Això sorgeix en detectar que es desconeix realment què està passant al sud de Quito pel que fa a violència. A partir d'aquest desconeixement hem volgut treballar directament amb les líders per reflexionar amb elles, conèixer com elles viuen la violència als barris i en-

fortir la seva capacitat d'atenció i incidència.

Per aquesta falta de dades s'ha buscat llavors incloure un eix de recerca?

Sí, per això mateix. Busquem que ens aporti llum, dades més acadèmiques, sobre quins factors afecten i estan afectant al sud de Quito pel que fa a la violència de gènere. Quines dinàmiques, quins patrons, quins sistemes socials estan contribuint al fet que es reproduïxi el patró de la violència. Aquest any hem centrat la recerca en les dones que pateixen doble discriminació: que viuen violència i a més estan en situació de mobilitat humana, dones en situació de refugi, dones immigrants d'Europa i d'altres països de la regió andina.

En el futur, quins plans tenen, què estan pensant treballar o continuar treballant en relació a la violència i la salut al sud de Quito?

Tots aquests anys hem vist que un dels factors que fa que les dones de vegades no aconsegueixin sortir del cercle de la violència és la manca de recursos propis. La dependència econòmica de l'agressor. Estem identificant una línia de treball basada en la sostenibilitat econòmica de les dones, amb un nou projecte de formació ocupacional i oportunitat econòmica per a dones que estan patint violència. Buscant aliances amb empreses perquè ocupin a les dones o que la mateixa Fundació Casa de Refugio Matilde creï una línia productiva, econòmica, perquè aquestes dones hi treballin. Aquest seria el nostre gran repte en un futur pròxim.

Entrevista realitzada per **Lucila Donoso**, periodista – comunicadora, col·laboradora de la Fundació Casa de Refugio Matilde i mmed

12a MOSTRA DE CINEMA “SALUT, DRETS, ACCIÓ” DEDICADA AL MEDI AMBIENT I LA SALUT

Amb la tardor ha arribat un any més una nova edició de la Mostra de Cinema “Salut, Drets, Acció”, dedicada als efectes dels problemes mediambientals i la contaminació en la salut.

Sota el lema ‘Trenquem el #CercleTòxic’, del 18 d’octubre al 8 de novembre els Cinemes Girona de Barcelona han acollit tres sessions de cinefòrum amb tres documentals seguits d’interessants col·loquis, i el Centre Cívic de Can Deu ha estat l’escenari per al ‘Debat CRÍTIC’, organitzat amb la col·laboració del diari digital Sentit Crític, sobre la contaminació a Barcelona.

Després d’onze edicions que han anat consolidant la mostra com a espai de conscienciació sobre salut i drets humans universals, hem cregut convenient posar el focus en el medi ambient, donat que aquest afecta de manera cabdal (i ho farà

encara més en el futur) la salut de les persones arreu del món i especialment d’aquells col·lectius més empobrits i vulnerables. Dos dels tres documentals i el reportatge televisiu del ‘Debat CRÍTIC’ aborden conceptes clau com ara el canvi climàtic, la contaminació atmosfèrica o la part més fosca de la revolució tecnològica. Per concloure la mostra, la darrera sessió ha estat un avançament de la següent edició amb un documental sobre la violència de gènere.

‘Time to choose’ i el canvi climàtic

‘Time to choose’ de l’oscaritzat director Charles Ferguson, (pel do-

cumental ‘Inside Job’ el 2010), ha inaugurat la Mostra el 18 d’octubre, analitzant els principals factors que intervenen en el canvi climàtic i transmeten que comptem amb les eines i el coneixement necessaris per combatre aquesta amenaça global des d’ara mateix. En el debat posterior s’ha parlat de com l’escalfament global s’està convertint en un accelerador de les desigualtats al món. Hi han participat Miquel Ortega, físic i expert en polítiques públiques ambientals; Lourdes Berdie, del Moviment per la Justícia Climàtica; i Anna Pérez Català, directora de campanyes de ‘Climate Tracker’. Amb la dinamitzarà del periodista Bruno Sokolowicz, membre del moviment 350.

**SALUT,
DRETS,
ACCIÓ**

Mostra de Cinema
Cinemes Girona

18, 25, 30 d'octubre
8 de novembre

Segueix-nos!
@salutdretsaccio
#CercleTòxic
#LaPitjorEpidèmia

Entrada gratuïta amb reserva prèvia a: www.salutdretsaccio.org

Una campanya de: Disseny d'estratègia i producció: Amb la col·laboració de:

centrant-se sobretot en l'àrea de Barcelona: Frederic Ximeno, Comissionat d'Ecologia de l'Ajuntament de Barcelona; Jordi Sunyé, investigador de l'ISGlobal i catedràtic de Salut Pública i Medicina Preventiva de la UPF; Olga Margalef, representant de la Plataforma per la Qualitat de l'Aire; i Ricard Riol, president de l'Associació Promoció del Transport Públic. Amb la dinamització del debat per part de la periodista Dúnia Ramiro de "El Escarabajo Verde" de TVE.

I per acabar, 'A thousand girls like me' un tast de la temàtica de 2019

El darrer documental s'ha centrat en la violència de gènere, que serà l'àmbit temàtic de la pròxima edició. 'A thousand girls like me' de la cineasta afganesa Sahra Mani ha tancat la Mostra el 8 de novembre, exposant la lluita obstinada d'una noia de 23 anys per evidenciar els defectes del sistema judicial afganès i demostrar la desprotecció de les dones a l'hora de fer sentir la seva veu. En el debat posterior a la projecció, titulat 'L'abús sexual no entén de fronteres', hem comptat amb Pilar Polo, psicòloga de la Fundació Vicki Bernadet; Rubén Sanchez Ruiz, psicòleg i formador en matèria de violència masclista; i Fàtima Taleb, medidora i activista social, regidora a l'Ajuntament de Badalona, i Carolina Astudillo Beals, activista antirracista i coordinadora del Col·lectiu i+, professionals per la diversitat, com a moderadora.

Moltes gràcies a totes les persones i institucions que ens heu acompanyat un any més, com l'Ajuntament de Barcelona i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament amb el suport econòmic, BCN espais, la Fundació TMB i el CRÍTIC amb el suport en la difusió, els Cinemes Girona i el Centre Cívic de Can Deu per acollir-nos. Podeu veure tota la informació, fotografies i vídeos al web de la Mostra www.salutdretsaccio.org i a les xarxes socials. Us esperem el 2019 a la propera edició!

Equip "Salut, drets, acció"

'Death by design', el costat fosc de la tecnologia

El 25 d'octubre ha estat el torn del documental 'Death by design' de la nord-americana Sue Williams i que ens revela el dramàtic efecte que té el consum desmesurat de tecnologia i com fins i tot els aparells més petits tenen costos mortals per al medi ambient i la salut. Des de les fàbriques més opaques de la Xina a l'alta tecnologia de Silicon Valley, el documental va narrar una història de degradació mediambiental que provoca tragèdies en l'àmbit de la salut i que ens acosta ràpidament a un punt de no retorn entre consumisme i sostenibilitat. El debat posterior, titulat 'L'obsolescència programada escurça també la vida de les persones', ha estat a càrrec d'Alba Trepas, representant d'Electro-

tics Watch a Espanya i membre de SETEM; i David Franquesa, director de la federació Electronic Reuse, sota la dinamització de la periodista Anna Villagordo.

Debat sobre la qualitat de l'aire a l'àrea metropolitana de Barcelona

El 30 d'octubre ens hem traslladat al Centre Cívic de Can Deu, al barri de les Corts, per celebrar el debat: 'L'aire que respirem, una amenaça per a la salut a Barcelona?' que ha començat amb la projecció del reportatge televisiu 'Vivir sin aire' de TVE, centrat en la contaminació atmosfèrica a les principals ciutats de l'Estat espanyol. A continuació, quatre ponents per debatre sobre el problema,

MERCURI, DE LA MINA AL PLAT

Un projecte d'aprenentatge i servei sobre salut global i mineria artesanal a l'IES XXV Olimpíada de Barcelona

Des de fa uns anys sentim a parlar de la **contaminació dels mars per mercuri** i altres metalls pesants, que acaben al nostre plat a través del peix que consumim. Però sabem d'on prové aquesta contaminació? Com afecta la nostra salut? Podem fer-hi alguna cosa?

Per abordar aquesta problemàtica mediambiental que ens afecta a totes, treballarem un curs més amb els alumnes de 4t d'ESO de l'IES XXV Olimpíada de Barcelona, després d'una primera edició el curs passat.

Proposem als nois i noies un viatge fins a Moçambic, a la província de Cabo Delgado al nord del país, en plena zona minera. Ens endinsem, a través del documental "La fiebre del oro" (la nostra darrera producció audiovisual) en la vida d'un grup de joves miners, molts d'ells d'edats similars als joves de l'institut barceloní, o fins i tot més petits, que caven hores i hores cada dia a la recerca d'or.

Volem conèixer en quines condicions treballen, perquè es dediquen a aquesta sortida laboral tan dura, perillosa i poc rendible, i quines conseqüències té això en les seves vides, la seva salut i el medi ambient, no només de la zona on treballen, sinó de tot el planeta. Perquè per a extreure l'or fan servir mercuri. Un mercuri que els emmalalteix, contamina els rius i aqüífers de la zona i finalment acaba al mar, i present per últim a la nostra dieta diària a través del peix que consumim. S'estima que el 40% de la contaminació per mercuri del planeta prové de la mineria artesanal (practicada

a Moçambic, però també a molts altres països com Colòmbia, Perú, Brasil, etc.).

Una pràctica concreta a l'altra banda del món, arriba fins els nostres plats i afecta a l'estat ambiental del planeta i a la nostra pròpia salut. Però no podem oblidar que la demanda d'or i altres minerals creix dia rere dia a causa dels nostres hàbits de consum. I és que com a gran conductor d'electricitat que és, l'or està present a gran part dels aparells electrònics: smartphones, tablets, ordinadors portàtils, càmeres de fotos... sense oblidar evidentment les joies i l'or que es compra per a inversió financera.

Fem tallers amb els nois i noies per entendre aquesta connexió local-global des de la perspectiva dels drets humans i els determinants socials de la salut, sense oblidar la necessitat de reflexionar sobre el consum responsable. Amb el nostre acompanyament els joves dissenyen una campanya de sensibilització per al seu entorn (escola, família, amics, barri) i d'aquesta manera contribueixen a canviar i millorar una realitat concreta, un dels objectius de la metodologia pedagògica de l'Aprenentatge i Servei (ApS). En aquest cas, es tracta de revertir el desconeixement per part de la ciutadania barcelonina d'aquesta problemàtica social i mediambiental

lligada al consum d'or i l'existència d'alternatives com l'or certificat. El curs passat van idear una sèrie de materials impresos (postals, flyers, agendes...) que van repartir al barri, mentre feien enquestes a les joieries i la seva clientela. A més, a l'escola van presentar un vídeo i una exposició de fotos. Aquest curs, el repte que els plantejem és fer un vídeo per moure'l després a les xarxes socials.

Aquesta proposta d'ApS forma part d'una estratègia més àmplia que contempla 3 branques d'actuació:

- 1.a Moçambic, treballant en la promoció de la salut amb els miners i ensenyant-los noves pràctiques extractives menys contaminants,
2. la incidència política i ciutadana per promoure el consum responsable i donar a conèixer i l'or certificat lliure de mercuri, treball infantil...
3. l'acció educativa al nostre entorn.

Margarida Garcia Ruiz
Comunicació mmed

XARXES SANITÀRIES SOLIDÀRIES A LA COMUNITAT VALENCIANA

Com ja vam informar en el número anterior, a la Comunitat Valenciana estem desenvolupant un projecte de sensibilització en què potenciem el treball en xarxa d'entitats del sector sanitari per entre totes, impulsar la formació i la informació de les estudiants i el personal sanitari en temes de cooperació internacional, dret a la salut i salut global. La iniciativa va sorgir a Castelló, on el gener del 2016 es va crear la Xarxa Sanitària Solidària de Castelló, impulsada per **medicusmundi mediterrània**, i a la qual es van sumar 10 entitats més de l'àmbit de la salut de la província de Castelló. Des de llavors, el projecte no ha deixat de créixer. A principis de 2017, vam signar un conveni amb les ONGD ACOEC, Farmamundi i **medicusmundi alacant** (des de juliol de 2018 fusionada amb mmmmed) per impulsar les XSS a Alacant i València. El juny de 2017 es va crear la XSS d'Alacant, i pocs mesos després es va crear la XSS de València.

En total en aquests moments, les xarxes estan formades per:

- **Castelló:** 2 ajuntaments, 2 universitats, 8 escoles professionals, 1 associació d'estudiants i 7 ONGD.
- **València:** 1 ajuntament, 3 universitats, 6 col·legis professionals i 3 ONGD.
- **Alacant:** 1 ajuntament, 2 universitats, 4 escoles professionals i 2 ONGD.

El projecte compta amb dues activitats centrals: unes jornades formatives anuals sobre salut global que tenen lloc en cada província, normalment durant el mes d'abril, amb motiu del dia mundial de la salut, tot i que a Alacant aquest any acaben de celebrar-se els dies 26 i 27 de setembre, sent ja les segones que organitzen. I una mostra de cinema que se celebra durant els mesos de novembre i desembre. Aquest serà el primer any en què es realitzi la I Mostra itinerant de cinema i salut global de la Comunitat Valenciana. A més, aquest any a Castelló es va realitzar el I Concurs de Fotografia de la XSS de Castelló, coincidint amb les que han estat les III Jornades de la Xarxa a la província.

A més, recentment hem rebut la notícia de l'aprovació d'un nou projecte que permetrà a les entitats que formen part de les xarxes avançar en matèria d'equitat de gènere i diversitat cultural, drets humans i apropiació de l'Agenda 2030. Un objectiu sens dubte ambiciós, però que ens permetrà a totes les entitats que formem part de les xarxes sanitàries solidàries avançar conjuntament per aconseguir els objectius que ens hem marcat. Perquè com diu el lema de la campanya "Junes Multipliquem Salut".

Tota la informació sobre les xarxes, els seus components i les activitats que s'aniran fent, es poden trobar al web www.redsanitariasolidaria.org

Aquest projecte compta amb el suport de la Generalitat Valenciana i dels ajuntaments de Castelló, València i Alacant.

Gonzalo Pareja
Delegat de mmmmed a Castelló

CONSTRUINT SALUT DES DE CASTELLÓ

Existeixen noves metodologies d'aprenentatge que permeten fomentar la reflexió crítica i el treball en equip amb l'alumnat. A **medicmundi mediterrània** les utilitzem per reflexionar sobre la salut global a les escoles de Castelló.

El curs 2017-2018 iniciàvem el projecte "Construint salut Global des de Castelló", junt amb l'empresa local Robotix Castelló i el suport de l'Ajuntament de Castelló. Hi van participar les escoles Sanchís Yago, Escola Pia i la Magdalena. Aquest nou curs ampliem el radi d'acció a més municipis de la província i augmentem el número de centres, gràcies a la suma al projecte de la Generalitat Valenciana.

El projecte es basa en la metodologia de l'aprenentatge i servei, una estratègia pedagògica que s'obre a les necessitats de la comunitat i que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat per millorar-la.

La fase d'aprenentatge comprèn una sèrie de fins a cinc tallers per centre en què s'explica als nens i nenes els cicles productius de la roba, els aparells elec-

trònics i els aliments. Així, l'alumnat descobreix els impactes que ocasionen en el medi ambient i la salut global les nostres accions quotidianes com a consumidors. Al llarg de les sessions els nens i nenes construeixen amb materials de Lego maquetes on expliquen les diferents fases de cada un dels processos productius, i on hi ha els principals impactes que cada fase ocasiona, per finalment reflexionar i construir alternatives que permetin superar els problemes exposats, a través de les metes i objectius proposats per l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

El servei a la comunitat passa per exposar aquestes maquetes al públic. El passat curs es van poder veure el mes de juny al Menador Espai Cultural de Castelló i es va organitzar un acte on es va convidar al personal docent dels centres participants i a les famílies de l'alumnat perquè els nens i

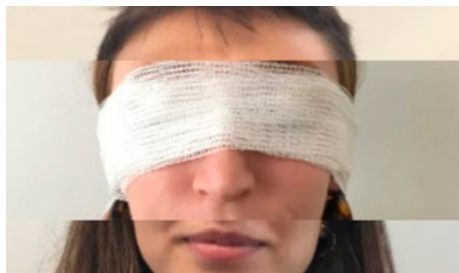
nenes poguessin explicar el seu treball. D'aquesta manera, l'alumnat no es limita simplement a aprendre allò que se li ensenya a classe i la seva feina serveix per sensibilitzar i informar a la seva comunitat sobre el que han après, i sobre la importància de modificar els nostres hàbits de consum i de relació entre les persones i el planeta en què vivim per poder millorar la salut de totes a nivell local i global.

Més informació al blog del projecte <https://construyendosaludcastellon.wordpress.com/>

Gonzalo Pareja
Delegat de mmed a Castelló

LLEVA'T LA BENA

Aquest 2018 hem complert quatre anys de col·laboració amb la Facultat de Medicina de la Universitat Jaume I de Castelló. Durant els mesos de setembre i octubre, diversos estudiants de quart de Medicina han realitzat amb nosaltres part de les pràctiques d'una de les seves assignatures. Aquest any, tres grups de 20 alumnes han treballat durant una setmana cada grup en la creació d'una campanya de sensibilització que porta el títol de "Lleva't la bena".

La campanya va néixer l'any passat. El repte que se'ls plantejava durant les setmanes de pràctiques era el de crear un vídeo participatiu que servís per conscienciar la ciutadania castellanenca sobre els temes que aprenien en les sessions teòriques que se'ls impartien. A més, havien de crear una campanya de difusió des de zero, habilitant canals en les diferents xarxes socials, dissenyant la imatge, redactant notes de premsa ... Per a això, el primer dia de classe se li atorgava a cada estudiant un rol dins l'equip, que al seu torn estava dividit en quatre grups: el primer grup formava la Junta Directiva que prenia les decisions i buscava la informació, el segon formava l'equip de comunicació, el tercer grup s'encarregava del disseny del vídeo i el quart estava

encarregat de la gravació i edició. Des del primer dia van assumir perfectament el repte plantejat, i van treballar en equip durant la intensa setmana en què havien d'aconseguir editar i difondre el vídeo creat.

I com a resultat van crear la campanya "Lleva't la bena", que durant tres setmanes va anar creixent fins a arribar als següents resultats:

- Més de 8.500 visites entre tots els vídeos difosos a través del seu canal de YouTube.
- • Publicacions de les notes de premsa en els principals diaris digitals provincials.
- • Participació en dues emissores de ràdio per explicar la campanya.
- • Publicació en més de deu webs de diferents entitats com col·legis professionals, universitats, hospitals ...
- • Més de 800 seguidors a través de les diferents xarxes socials de la campanya.

A més, van crear "challenge" (repte) a les xarxes socials en què van participar equips de futbol, esportistes, polítics, professionals sanitaris, estudiants, Youtubers ...

Durant aquest curs, l'alumnat ha decidit canviar l'enfocament de la campanya. Si l'any passat la campanya anava enfocada contra la desigualtat obscena en salut, aquest any han volgut centrar-la en la vulneració del dret a la salut que pateixen les persones migrants i refugiades des del seu lloc d'origen fins al seu lloc d'acollida. Van dur a terme la presentació oficial de la campanya el passat 19 de setembre, i els van entrevistar a les principals emissores de ràdio de la província, a més d'haver aconseguit que publicuessin el relançament de la campanya a la premsa. Tot el material que van produint es pot veure al canal de YouTube "Lleva't la bena".

I al final de la campanya, el resultat més important: la satisfacció dels propis estudiants per haver col·laborat en una campanya de sensibilització que els ha servit per entendre les implicacions del dret a la salut, conèixer les causes de les seves vulneracions arreu del món, reflexionar sobre les desigualtats que es donen en l'àmbit local i global... i per poder transmetre tot el que han après als seus familiars, amics i a gran part de la comunitat en què viuen. Un bon exponent de la metodologia aprenentatge i servei que apliquem en els nostres projectes d'Educació per al Desenvolupament.

Gonzalo Pareja

Delegat de mmed a Castelló

Més informació a les xarxes, segueix-nos!

twitter.com/medicusmundimed

facebook.com/medicusmundimed

youtube.com/user/medicusmundicat

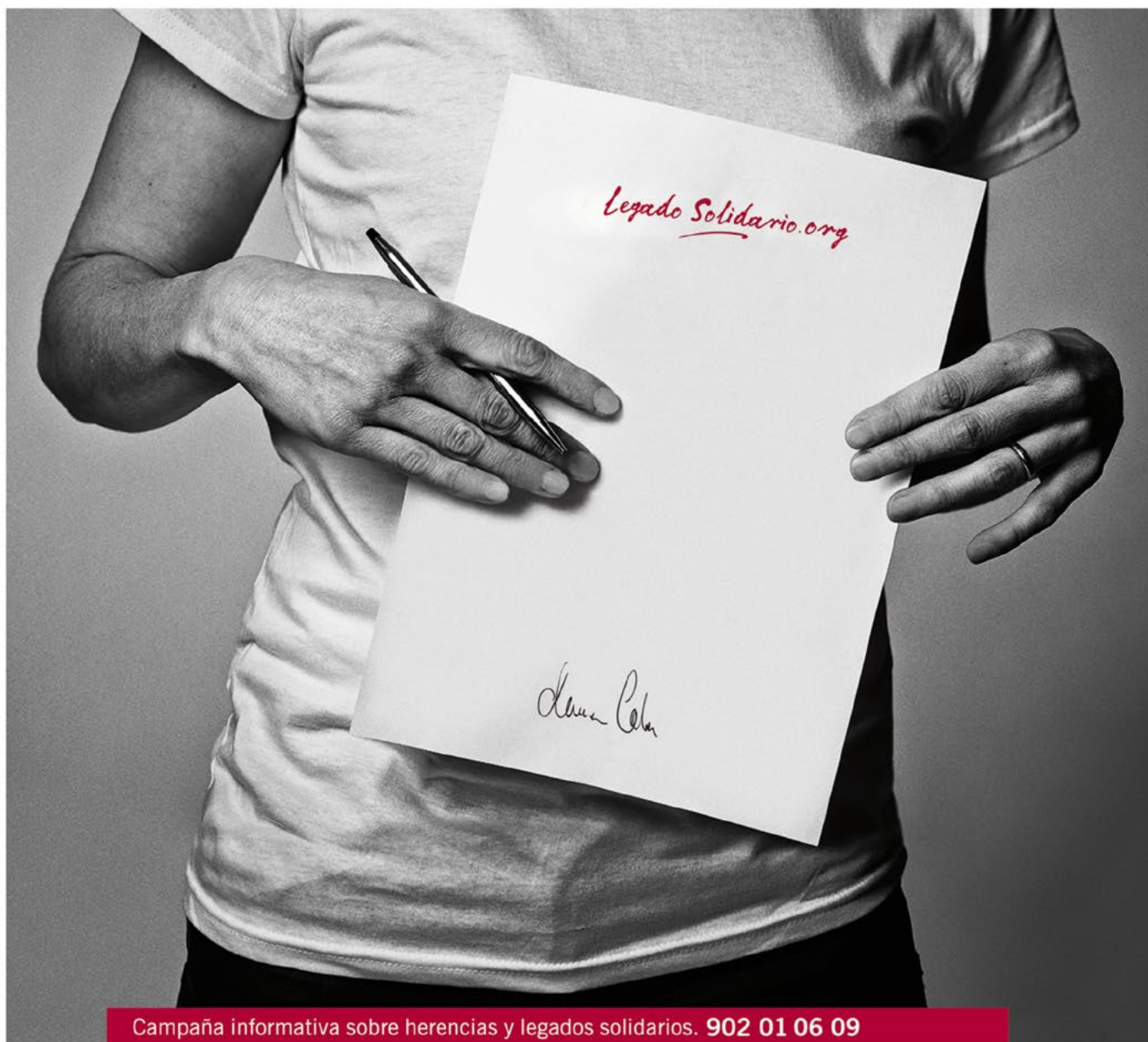
instagram.com/medicusmundimed

www.medicusmundi.es

www.medicusmundi.cat

www.medicusmundimozambique.org

Campaña informativa sobre herencias y legados solidarios. 902 01 06 09

Hay deseos que cambian el mundo

**Deja escrito el tuyo en testamento.
Haz un Legado Solidario.**

legado Solidario.org

